

Vilken betydelse har kompressionsbehandling för förebyggande behandling av svullnad i benen till följd av venös insufficiens?

RESULTAT

Förebyggande behandling av svullnad i benen på grund av venös insufficiens, det vill säga kompressionsbehandling, förebygger uppkomsten av venösa sår^{5,6}. Venösa sår läks långsamt (det tar veckor eller månader) och sårvården medför kostnader och olägenheter för patienten och hälsovården^{1,5}. Kompressionsbehandling påskyndar och möjliggör läkning av venösa sår bättre än behandling utan kompression^{1,4}. Sår orsakade av venös insufficiens läks vanligen på några månader med regelbunden förebyggande behandling mot svullnad i benen⁵. Fortsatt kompressionsbehandling är viktig för att förebygga nya venösa sår^{3,5,6}.

Kompressionsbehandling med medicinska stödstrumpor

- En medicinsk stödstrumpa (kompressionsklass 25–35 mmHg, kompressionsklass 2 i Finland) är effektivare än ett stödförband med låg elasticitet¹.
- Venösa sår läks bättre vid användning av medicinska stödstrumpor än med stödförband i ett lager¹.
- Användning av medicinska stödstrumpor (kompressionsklass 2 i Finland) i sex månader efter att såren läkts minskar risken för nya sår³.

Kompressionsbehandling med stödförband

- Stödförband för kompressionsbehandling finns med olika elasticitet och i olika modeller^{1,5,6,7}.
- Varierande vårdpraxis mellan olika länder kan förvränga forskningsresultaten gällande kompressionsbehandling med stödförband¹.
- Om förebyggande behandling av svullnad i benen inte är framgångsrik beror det inte på förbandets material, utan på brist på kunskap och bristande förbandsteknik⁷.
- Stödförband som består av elastiska förband i flera lager är effektivare än förband i ett lager¹.
- Förband i två lager är lika effektiva som förband i fyra lager¹.
- Med elastiska förband i fyra lager läks såren snabbare än med stödförband med mycket låg elasticitet¹.

Bevisen på nyttan av kompressionsbehandling med stödförband jämfört med medicinska stödstrumpor är ringa^{1,3,5,6}.

Att beakta vid handledning av patienter

- Hälsovårdspersonalens kunskande har betydelse för handledningen av patienten¹. I personalens handledning av patienterna finns skillnader i hur de berättar om sjukdomens effekter, behandlingsalternativen och betydelsen av motion¹. Kvaliteten på patienthandledningen påverkar patientens engagemang för vården^{1,6}.
- Behandlingen ska utföras dagligen, och den som ger behandlingen bör ha kunskap om sjukdomens effekter på patienten och om skillnaderna mellan olika kompressionsprodukter^{5,7}.
- Hos en person med venös insufficiens är muskelstyrkan i vaden mindre än hos en frisk person. Genom övningar där vristen böjs och rätas ut kan man effektivisera muskelpumpen hos personer som rör sig lite, vilket även minskar svullnad i benet⁴.
- Korrekt förebyggande behandling av svullnad i benen kräver kunskap och praktisk övning⁷.

BAKGRUND

Venös insufficiens i benen är en allmän, kronisk och oftast framskridande sjukdom, vars grundläggande orsak inte är känd². Vid venös insufficiens är blodflödet tillbaka från venerna stort eller långsammare än normalt^{3,4}. Blodet i venerna ansamlas då i benen och trycket i blodkärlen ökar. Detta leder till att vätska sipprar ut i de omgivande vävnaderna, vilket orsakar svullnad i benen¹. Förekomsten av insufficiens i de ytliga venerna bland den vuxna befolkningen i Finland är 30–40 %². 37–76 % av alla bensår beror på venös insufficiens^{4,5}. Som grundläggande behandling av svullnad i benen ska man använda kompressionsbehandling, oberoende av orsaken till svullnaden⁶. Vencirkulationens tillräcklighet i benet ska dock bedömas innan kompressionsbehandling inleds⁵. Kompressionsbehandling ökar trycket i vävnaderna, vilket ökar venernas och lymfkärlens upptagning av vätska. Kompressionen stöder också muskelpumpen i vaden och bidrar till de svaga venklaffarnas funktion. Därmed förbättrar den blodflödet i blodkärlen från benet till hjärtat och minskar svullnaden i benet. ^{1,3,4,6}

SAMMANFATTNING

Svullnad i benen bör uppmärksammas inom primärvården och inom olika specialiteter inom den specialiserade sjukvården. Tidig identifiering av svullnad i benen har en nyckelroll för inledandet av förebyggande kompressionsbehandling. Kompressionsbehandling förebygger utslag och sår på vaderna. Tidig och effektiv förebyggande behandling av svullnad i benen ger betydande ekonomiska inbesparingar för såväl hälsovården som patienten. Praktiska övningar för vårdpersonalen, patienthandledning och yrkeskunskap har en viktig roll för förebyggande behandling av svullnad i benen och patientens engagemang för vården.

ANVÄNDBARHET I FINLAND

De forskningsresultat och vårdrekommendationer som hittats genom en systematisk översikt och kompletterande datasökning lämpar sig för användning inom utveckling av evidensbaserad verksamhet inom förebyggande behandling av svullnad i benen.

Hud- och allergipolikliniken vid Egentliga Tavastlands centralsjukhus har producerat utbildningsmaterial om förebyggande behandling av svullnad i benen utifrån de källor som nämns här och kvalitativ litteratur (06/2019). Utbildningsmaterialet har utarbetats för att användas av yrkespersoner inom hälso- och sjukvården. I utbildningsmaterialet ingår även patientanvisningar, anvisningar och en utbildningsvideo för stödförband med låg elasticitet samt anvisningar för hur man tar på medicinska stödstrumpor. Utbildningsmaterialet finns på Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikts webbplats på adressen:

<https://www.khshp.fi/koulutus-ja-kehittaminen/turvotuksen-eston-koulutusmateriaali/> (på finska)

Mer information i God medicinsk praxis-rekommendationerna:

- [Venös insufficiens](#)² (på finska)
- [Kroniskt bensår](#)⁵ (på finska)

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på Cochrane-översikten¹ som publicerades 2012, God medicinsk praxis-rekommendationer^{2,5} och fyra andra artiklar^{3,4,6,7}. I Cochrane-översikten¹ utreddes om kompressionsbehandling med stödförband eller medicinska stödstrumpor främjar läkning av sår orsakade av venös insufficiens och vilken typ av stödförband eller medicinsk stödstrumpa som är effektivast. I översikten ingick 48 randomiserade och kontrollerade kliniska undersökningar¹. Cochrane-översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen¹.

SAMMANFATTNINGENS SKRIBENTER

Sjukskötare **Tiia Helen**, Egentliga Tavastlands centralsjukhus, Hud- och allergipolikliniken [tiia.helen\(at\)khshp.fi](mailto:tiia.helen(at)khshp.fi)

Sjukskötare **Laura Salmi**, Egentliga Tavastlands centralsjukhus, Hud- och allergipolikliniken [laura.salmi\(at\)khshp.fi](mailto:laura.salmi(at)khshp.fi)

Forskare **Kristiina Heikkilä**, HVM, avhandlingsforskare, Hoitotyön tutkimussäätiö [kristiina.heikkila\(at\)hotus.fi](mailto:kristiina.heikkila(at)hotus.fi)

Hoitotyön tutkimussäätiö

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

1. **O'Meara S, Cullum N., Nelson EA & Dumville JC.** 2012. Compression for venous leg ulcers. Cochrane-katsaus. Wiley. DOI: 10.1002/14651858.CD000265.pub3.

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR:

2. Alaraajojen laskimoivajaatoiminta. 2016. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen lääkäriseuran Duodecim ja Suomen verisuonikirurgisen yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki. Hämtad från: <https://www.kaypahoito.fi/hoi05030> (på finska)
3. **Nelson, EA Bell-Syer SE.** 2012. Compression for preventing recurrence of venous ulcers. Cochrane-katsaus. Hämtad från: <https://www.cochranelibrary.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD002303.pub3/abstract>
4. **Halmesmäki, K., Eskelinen, E., Isoherranen, K. & Saarinen, J.** 2017. Laskimohaa- vat ja niiden hoito. Suomen lääkärilehti 08/2017, ss. 498 - 504. Hämtad från: <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/0/08/58/383/sll82017-498.pdf> (på finska)
5. Krooninen alaraajahaava. 2014. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecim ja Suomen Ihotautilääkäriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Hämtad från: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50058> (på finska)
6. **Stout, N., Partsch, H., Szolnoky, G., Forner-Cordero, I., Mosti, G., Mortimer, P., Flour, M., Damstra, R., Piller, N., Geyer, MJ., Benigni, JP., Moffat, C., Cornu-Thernard, A., Schingale, F., Clark, M. & Chauveau, M.** 2012. Chronic edema of the lower extremities: international consensus recommendations for compression therapy clinical research trials. International Angiology 31:4, ss. 316 - 329.
7. **Partsch H. & Mortimer P.** 2015. Compression for leg wounds. British Journal of Dermatology 173, ss. 359 - 369. DOI: 10.1111/bjd.13851